

provincie :: Utrecht

Weidevogelvisie

Provincie Utrecht

Samen maken we Utrecht mooier

Weidevogelvisie

Provincie Utrecht

COLOFON

Uitgave

Provincie Utrecht, januari 2012

Vormgeving/DTP

Del Puerto Design

Grafische begeleiding

MultiMediaCentrum provincie Utrecht

Cartografie

Bureau Waardenburg, SOVON Vogelonderzoek Nederland en GIS provincie Utrecht

Foto's

Foto Natura m.u.v. scholekster (Marcel Gutter)

Voorwoord

Utrecht is vermoedelijk de enige provincie, waar een zeldzame weidevogel als de kemphaan nog broedt. Of beter gezegd: weer broedt, want hij was meer dan tien jaar uit onze provincie verdwenen.

Natuurlijk is Utrecht er trots op dat onze meest kritische weidevogel - geheel tegen de landelijke trend in - hier weer broedt.

Voor het behoud van weidevogels zijn in onze provincie heel veel mensen actief. Heel veel agrariërs passen hun bedrijfsvoering aan en honderden vrijwilligers zoeken de nesten, plaatsen nestbeschermers en tellen de aantallen. En onder andere de terugkeer van de kemphaan toont aan dat al dit werk kan lonen. Maar er zijn ook minder goede resultaten. Zo neemt het aantal grutto's, ondanks deze tomeloze inzet, onverminderd af.

Het beleid voor het behoud van deze vogels kost veel geld. We moeten accepteren dat er financieel zwaar weer op komst is en dat ook het natuurbeheer, waaronder het weidevogelbeheer, niet aan aanzienlijke bezuinigingen ontkomt. We moeten het beleid aanpassen, om ook in de toekomst te kunnen blijven inzetten op het behoud van deze vogels.

Ook het agrarisch natuurbeheer gaat veranderen en mogelijk wordt het aanwijzen van de agrarische natuurgebieden een rijkstaak. We willen tijdens dat proces graag onze kennis, die is opgedaan met succesvol reservaats- en succesvol agrarisch natuurbeheer, overdragen aan onze collega's in Den Haag. Zo worden de huidige successen gecontinueerd en de fouten uit het verleden niet herhaald. Onze praktijkervaring van twintig jaar weidevogelbeheer vindt dan ook zijn weerslag in deze visie.

De provincie Utrecht wil de weidevogels - geheel overeenkomstig afspraken die we met elkaar hebben gemaakt - graag in haar provincie behouden. In deze weidevogelvisie presenteren we hoe we dit voor elkaar denken te krijgen. We hebben helder voor ogen hoe we deze bijzondere vogels willen behouden en zetten ons daar voor in.

Bart Krol

Gedeputeerde Ruimtelijke Ontwikkeling en Landelijk Gebied

Provincie Utrecht

Kemphanen

Kuifeenden

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting	6
1 Inleiding	7
1.1 Waarom een weidevogelvisie?	7
1.2 Leeswijzer	7
1.3 Basis visie	7
1.4 Wat zijn weidevogels?	8
2 Weidevogels in Utrecht	9
3 Beleid weidevogels	11
3.1 Huidig beleid	11
3.2 Uitvoering	11
3.3 Budget en middelen	11
4 Visie Weidevogelkerngebieden	12
4.1 Doel nieuw weidevogelbeleid	12
4.2 Ligging weidevogelkerngebieden	13
4.3 Inrichting weidevogelkerngebieden	13
4.4 Relatie met decentralisatieakkoord	15
5 Uitvoering weidevogelvisie	15
5.1 Inleiding	15
5.2 Weidevogelbeleid overgangperiode	15
5.3 Weidevogelbeleid na 2015	16
Bijlage 1 Nationale trend prioritaire weidevogels	17

Wintertaling

Samenvatting

Aanleiding weidevogelvisie

In Utrecht wordt op 13.200 hectare aan weidevogelbeheer gedaan en dit kost € 2,84 miljoen. Ondanks deze inspanning neemt het aantal weidevogels nog steeds verder af. Daarnaast is er in de nabije toekomst minder geld voor natuur- en dus ook weidevogelbeheer.

Maar de maatschappelijke betrokkenheid voor weidevogels van zowel agrariërs, vrijwilligers als natuurbeschermers blijft onverminderd groot. Veel actoren zijn actief, maar hun inzet levert geen gegarandeerd behoud op. Nergens in Europa leven nog zoveel weidevogels als in Nederland en Utrecht speelt hierbinnen een belangrijke rol. De provincie heeft dus ook een internationale verantwoordelijkheid voor het behoud van deze vogels.

Daarom is het noodzakelijk dat de provincie naar de mogelijkheden kijkt om het behoud en beheer van weidevogels op een andere manier te organiseren. Uitgangspunt voor de provincie is het duurzaam behoud van de weidevogels. In deze weidevogelvisie wordt uitgelegd hoe we dit willen bereiken.

Doel weidevogels

Doel is het duurzaam behoud van de prioritaire weidevogels in de provincie Utrecht. Hiervoor wijzen we weidevogelkerngebieden aan, waarin op dit moment 75% van de Utrechtse weidevogels broeden. Het aantal weidevogels kan dus iets afnemen, maar duurzaam behoud wordt mogelijk geacht.

Op de gebieden die het meest efficiënt en kosteneffectief bijdragen aan de doelstelling, zet de provincie het beschikbaar budget in. Dit zijn de gebieden waar de dichtheid aan weidevogels nu hoog is. Dit betreft zowel reservaten, waar de inrichting en het beheer op weidevogels is afgestemd als agrarisch gebied met zogenaamd mozaïekbeheer voor weidevogels. De provincie wil deze meest succesvolle vormen van weidevogelbeheer combineren door het weidevogelbeheer te concentreren in zogenaamde weidevogelkerngebieden (kaart 3 op blz. 13). In deze gebieden liggen dus zowel reservaten als agrarische gebieden. Hier wordt het duurzaam behoud van weidevogels gerealiseerd. Deze gebieden zijn van voldoende kwaliteit om de weidevogels te laten reproduceren en herbergen voldoende opgroei- en uitvliegmogelijkheden voor de jongen, ook op langere termijn. Kerngebieden voor weidevogels worden ondersteund met aanvullend beleid op het gebied van landschap, landbouw, ruimtelijke ordening en predatorenbeleid. De ligging van de kerngebieden wordt grotendeels bepaald door de huidige dichtheid aan weidevogels. Daarnaast speelt de betrokkenheid van diverse actoren in het gebied ook een rol.

In de periode van 2012 tot en met 2015 worden de afspraken in de lopende collectieve beheercontracten nagekomen en zal het beleid voorsorteren op het kerngebiedenbeleid. Na 2015 worden alleen nog subsidies verstrekt in de kerngebieden. Afhankelijk van beschikbaar budget en ecologische mogelijkheden, zal in het Natuurbeheerplan van 2015, in overleg met de direct betrokkenen, de definitieve begrenzing van de gebieden met weidevogelbeheer in de kerngebieden plaatsvinden.

Tureluur

1 Inleiding

1.1 Waarom een weidevogelvisie?

Nergens in Europa leven (nog) zoveel weidevogels als in Nederland. Zo broedt de helft van de Europese grutto's in Nederland. Ondanks haar geringe oppervlakte, herbergt de provincie Utrecht een aantal belangrijke weidevogelgebieden. Van oudsher komen veel weidevogels voor in het veenweidegebied en in Eemland. In Eemland ligt zelfs één van de beste weidevogelgebieden van Nederland. Hierdoor heeft de provincie een (inter)nationale verantwoordelijkheid om de weidevogelpopulaties te behouden en te beschermen.

Provinciale Staten hebben met de vaststelling van het Beleidsplan Natuur en Landschap (BNLU) in 1992 het natuurbeleid voor de provincie uitgewerkt en vastgesteld. In het BNLU is het belang van een duurzame weidevogelstand in Utrecht onderkend. Weidevogelgebieden zijn hierin expliciet als te behouden biotooptype benoemd en met de bijbehorende biotopenkaart zijn de waardevolle kerngebieden voor weidevogels vastgesteld en gedetailleerde speerpuntgebieden voor weidevogels benoemd.

Ondanks veel aandacht en geld voor beheer en bescherming is de weidevogelstand de afgelopen 30 jaar achteruit gegaan en Utrecht vormt hierop geen uitzondering (zie bijlage 1). Daarentegen blijft de betrokkenheid en inzet van agrariërs, natuurorganisaties en vrijwilligers onverminderd hoog als het gaat om de bescherming en het behoud van deze vogels. Als gevolg van bezuinigingen van het Rijk op het natuurbeleid, is de verwachting dat de middelen voor het weidevogelbeheer de komende jaren beperkter zijn.

De afname van het aantal weidevogels, de grote maatschappelijke betrokkenheid, de internationale verantwoordelijkheid, evenals het vooruitzicht op beperktere financiële middelen, maken het noodzakelijk en urgent dat de provincie zoekt naar mogelijkheden om het behoud en beheer van weidevogels op een andere manier te organiseren. Uitgangspunt voor de provincie Utrecht is het duurzaam behoud van de verschillende soorten weidevogels. In deze weidevogelvisie wordt uitgelegd hoe we dit willen bereiken.

1.2 Leeswijzer

In de voorgaande paragraaf is de aanleiding voor deze visie weergegeven, de volgende paragraaf beschrijft de wijze waarop deze visie tot stand is gekomen. In hoofdstuk 2 wordt een beeld geschetst van de huidige situatie en trends met betrekking tot de weidevogels. In hoofdstuk 4 wordt beschreven welk doel we nastreven en hoe we dit willen bereiken. In hoofdstuk 5 geven we aan hoe we dit op kortere (2012-2015) en langere termijn (2016-2022) willen realiseren. Daarna geeft deze visie een beschrijving van de beleidsdoelen voor overgangperiode (2012-2015) en lange termijn (2016-2022). Daarvoor (hoofdstuk 3) is het huidige weidevogelbeleid beschreven.

1.3 Basis visie

De inhoudelijke basis voor deze visie is aangereikt door de studie 'Advies Weidevogels Provincie Utrecht 2011-2021'. Stand van zaken weidevogelstand, trend en beleid (Bureau Waardenburg, 2011). Deze verkennende studie doet uitgebreid verslag van de aantallen weidevogels, trends en het huidige beleid.

Een belangrijk onderdeel bij de totstandkoming van deze visie waren de interviews met de betrokken partijen, zoals de coördinatoren van de agrarische natuurverenigingen (ANV's). Ze hebben hierin kunnen aangeven welke aanpassingen van het huidige beleid ze wenselijk achten. Daarnaast heeft er begin 2011 een breed overleg met experts plaatsgevonden. In juni 2011 is er bestuurlijke afstemming geweest met het Utrechtse weidevogelverband. Tot slot hebben alle betrokkenen de gelegenheid gekregen om te reageren op het eindconcept. In een commentaarnota staat beschreven tot welke wijzigingen dit heeft geleid.

Gele kwikstaart

1.4 Wat zijn weidevogels?

Weidevogels zijn vogels die broeden in hooi- en weilanden. Volgens een landelijke indeling zijn dit veertien soorten. In deze visie wordt vooral gesproken over “prioritaire weidevogels”. Dit zijn tien meer kritische soorten, die gebonden zijn aan dit leefgebied. Deze tien soorten zijn: kempfaan, watersnip, zomertaling, grutto, tureluur, scholekster, gele kwikstaart, slobbeend, wintertaling en kuifeend. Foto’s van deze soorten staan in bijlage 1. De vier overige (niet-prioritaire) weidevogels zijn Kievit, graspieper, veldleeuwerik en krakeend. Deze soorten broeden deels ook in andere gebieden (akkers, droge heiden, moeras, uiterwaarden, stedelijk gebied). Conform het advies van het landelijke weidevogelverbond, staan deze soorten niet centraal in het weidevogelbeleid. De veldleeuwerik heeft in de provincie Utrecht zijn belangrijkste leefgebied in de schraalgraslanden van vliegbasis Soesterberg. Maatregelen en middelen voor behoud van deze vier soorten zijn in de huidige situatie al afdoende.

Watersnip

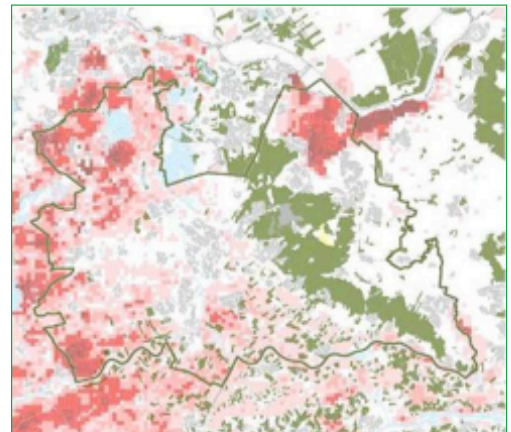
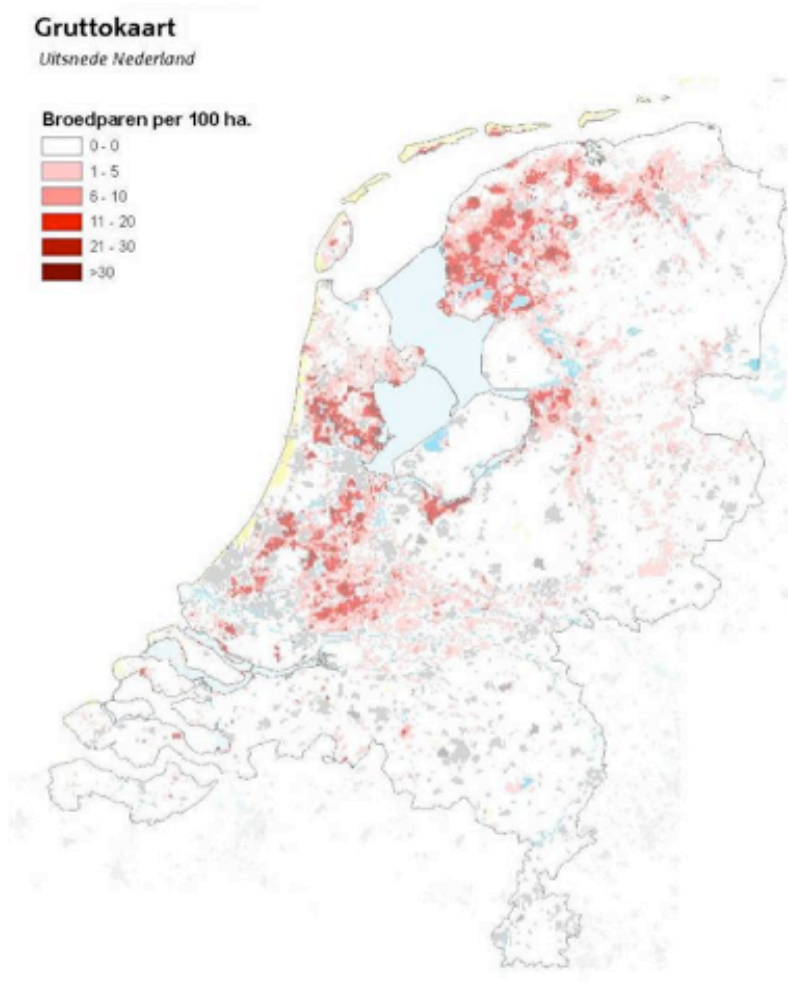

2 Weidevogels in Utrecht

Zoals reeds aangegeven, speelt de provincie Utrecht een belangrijke rol voor de internationale weidevogels, want een aantal van de beste weidevogelgebieden ligt in onze provincie (zie kaart 1, met de verspreiding van de grutto). De belangrijkste Utrechtse gebieden met veel weidevogels zijn de Eempolder, de polders Wilnis-Veldzijde, Demmerik, Kockengen en Portengen en delen van de Lopikerwaard (zie kaart 2).

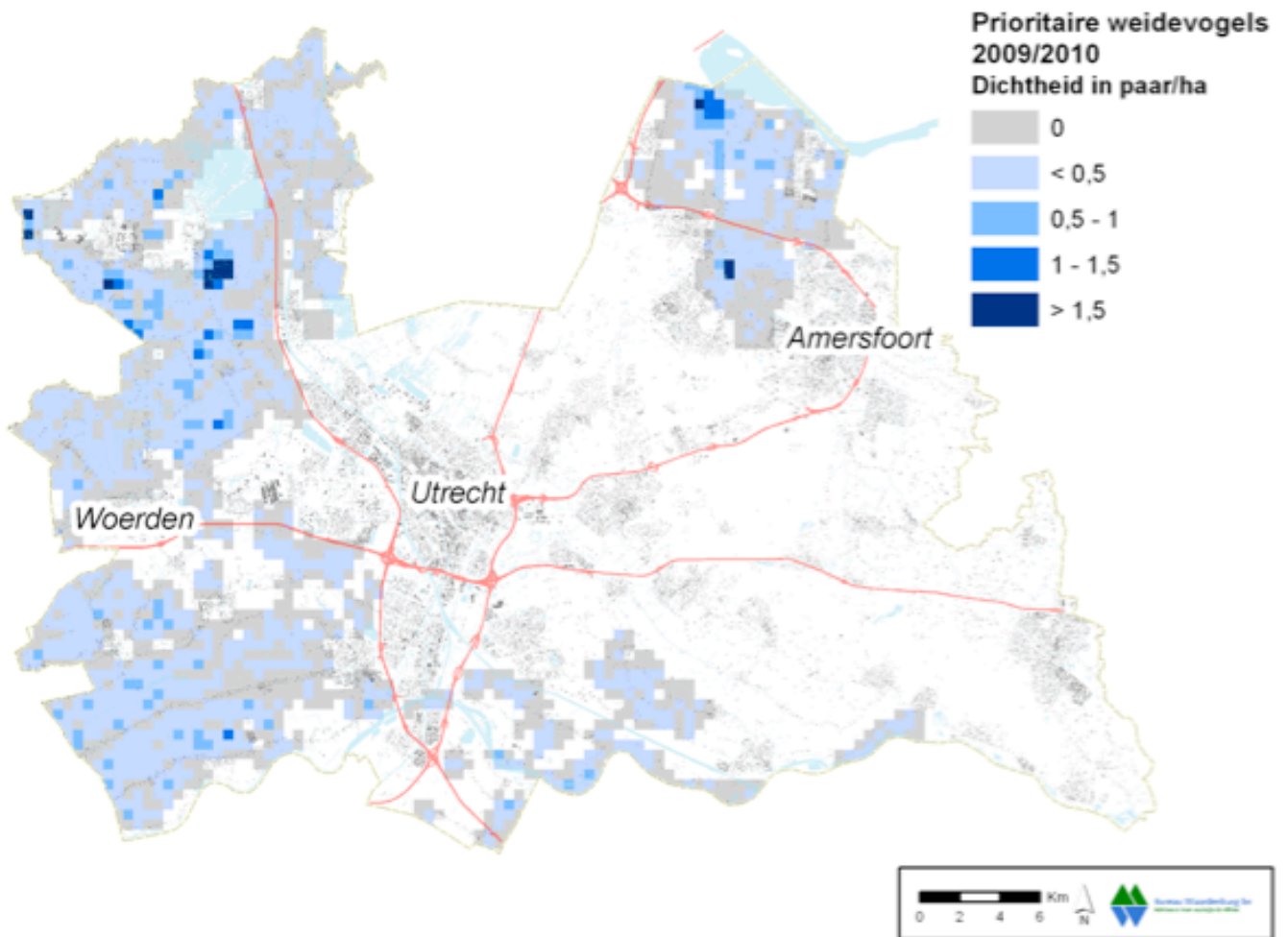
Net als in de rest van Nederland, werden ook in Utrecht de hoogste aantallen weidevogels halverwege de vorige eeuw aangetroffen. Sindsdien zijn de aantallen sterk afgenomen (zie bijlage 1). De afname is met name een gevolg van intensivering van de landbouw (verlaging waterpeil, vervoegen maaidatum, grootschaliger maaien, egalisatie graslanden, intensievere beweiding, toename bemesting, afname soortenrijkdom), vermindering van het open gebied (door nieuwe bebouwing en verbossing) en ten slotte een hogere predatiedruk. Deze factoren leiden tot een verminderde beschikbaarheid van voedsel, rust en ruimte en een toename van het aantal eieren en kuikens dat vroegtijdig verloren gaat.

Kaart 1 Verspreiding en dichtheid van de grutto in Nederland (links) en de provincie Utrecht (rechts) in 2004.
Bron: SOVON Vogelonderzoek Nederland.

Grutto

Kaart 2 Dichtheid van territoria van prioritaire weidevogels in 2009/2010
(Bron: Bureau Waardenburg, Advies weidevogelvisie provincie Utrecht).

Tureluur

3 Beleid weidevogels

3.1 Huidig beleid

Het bestaande beleid voor het behoud van weidevogels richt zich zowel op agrariërs als op natuurbeheerders. In het Natuurbeheerplan 2011 is de begrenzing van zowel de reservaten als de gebieden met agrarisch natuurbeheer vastgelegd en wordt het behoud van weidevogels in zowel reservaten als het agrarisch gebied mogelijk gemaakt.

- Het reservaatbeheer wordt uitgevoerd door terreinbeherende organisaties (TBO's), gesubsidieerd via het Subsiestelsel Natuur en Landschap Natuur (SNL-N) of directe betaling door het Rijk (aan Staatsbosbeheer). Deze TBO's, bijvoorbeeld Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten, krijgen een vergoeding voor het oppervlakt natuurgebied dat zij beheren, volledig gericht op het behoud van weidevogels.
- Daarnaast is het weidevogelbeleid gericht op natuur buiten de EHS in gebieden die agrarische productie als hoofddoelstelling hebben. Dit wordt gesubsidieerd via SNL-Agrarisch. Agrariërs krijgen een vergoeding voor het beschermen van de nesten of het later maaien van percelen, zodat kuikens daar kunnen opgroeien. Grote delen van het Utrechtse landelijk gebied zijn op dit moment in het Natuurbeheerplan begrensd om in aanmerking te komen voor deze subsidies agrarisch weidevogelbeheer. Hier kunnen agrariërs kiezen voor weidevogelbeheer.

Het weidevogelbeleid heeft relaties met ander natuurbeleid (onder andere Natura 2000) en het landschaps-, water- en het planologische beleid. De planologische bescherming van de provincie Utrecht is beschreven in de Structuurvisie en de Provinciale Verordening. In de vigerende Structuurvisie is vastgelegd dat de provincie in gebieden buiten de EHS, waar sprake is van geconcentreerde actuele natuurwaarden, de natuurwaarden in stand wil houden en waar mogelijk versterken. Het gaat hierbij onder andere om goede tot zeer goede weidevogelgebieden. Er is een kaart opgenomen met een globaal overzicht van de belangrijkste natuurwaarden buiten de EHS, zodat hierbij met nieuwe ontwikkelingen rekening gehouden kan worden. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat deze kaart leidt tot extra beperkingen voor agrarische bedrijven in gebieden met de geconcentreerde natuurwaarden.

In de huidige Provinciale Ruimtelijke Verordening wordt dit beleid concreet gemaakt naar de eisen voor een bestemmingsplan in artikel 5.3 'waardevolle natuur buiten de EHS'. Een bestemmingsplan voor het gebied dat is aangeduid als 'waardevolle natuur buiten EHS' bevat bestemmingen en regels ter bescherming en versterking van de in het plangebied voorkomende geconcentreerde actuele natuurwaarden, waaronder weidevogels.

3.2 Uitvoering

De uitvoering van het weidevogelbeheer komt tot stand dankzij de samenwerking tussen Agrarische Natuurverenigingen (ANV's), TBO's, agrariërs en vrijwilligers. Het weidevogelbeheer in gebieden met agrarisch natuurbeheer vindt plaats via collectieve beheerplannen, die opgesteld worden door de gebiedscoördinatoren. Onderzoek naar de aantallen broedende weidevogels en de ligging van de nesten (zodat nestbeschermers geplaatst kunnen worden), wordt verzorgd door honderden vrijwilligers. De provincie is hen dankbaar voor de passie en tijd die ze jaarlijks leveren voor het behoud van de Utrechtse weidevogels.

3.3 Budget en middelen

In Utrecht is in 2010 op circa 13.200 hectare weidevogelbeheer uitgevoerd (12.200 ha agrarisch gebied, 550 ha reservaat van Natuurmonumenten en 475 ha reservaat van SBB). Daarmee is een provinciaal budget van circa € 2,84 miljoen gemoeid. Een groot deel daarvan loopt via het Subsiestelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer (SNL), namelijk € 2,15 miljoen voor SNL-Agrarisch en € 210.000 SNL-Natuur. Daarnaast ontvangt SBB circa € 80.000 van het Rijk voor het weidevogelbeheer (zie tabel 1). Het SNL-N betreft een vergoeding voor de uitvoering van de beheermaatregelen, het SNL-A is een compensatie voor de opbrengstderiving van de grond. De kosten van het opstellen van de collectieve beheerplannen en het onderhouden van de contacten met de agrariërs door de coördinator van de ANV's bedragen € 288.000. Daarnaast is er in 2010 € 60.000 op projectbasis (pilot Maatwerk Maatpolder in Eemland) uit AVP-middelen (Agenda Vitaaal Platteland) uitgegeven voor extra weidevogelbeheerpakketten.

In Utrecht wordt gemiddeld € 215,83 per hectare aan weidevogelbeheer uitgegeven (€ 2.841.000 voor 13.200 hectare). Deze bedragen verschillen echter sterk per (deel)gebied. Het blijkt dat de financiële middelen die ingezet worden per paar prioritaire weidevogel, doorgaans veel efficiënter zijn ingezet in reservaten en andere gebieden met een hoge dichtheid aan weidevogels dan de gelden in gebieden met een (veel) lagere dichtheid aan weidevogels. De mindere resultaten in de gebieden met lagere dichtheden worden veroorzaakt door de geïsoleerde ligging en de steeds voortgaande intensivering van het landgebruik.

Tabel 1 Overzicht van de oppervlakte en kosten van weidevogelbeheer in 2010 in de provincie Utrecht
(Bron: Bureau Waardenburg, Advies weidevogelvisie provincie Utrecht).

type contract/regeling	oppervlakte (ha)	max. budget
SNL-collectieve contracten	circa 11.500	2.150.000
opstellen collectieve beheerplannen		288.000
(oude doorlopende) SAN-contracten	500	50.000
pilot Maatpolder 2010	185	60.000
Natuurmonumenten	circa 500-600	211.000
Staatsbosbeheer	circa 475	82.000
Totaal	circa 13.200	2.841.000

4 Visie Weidevogelkerngebieden

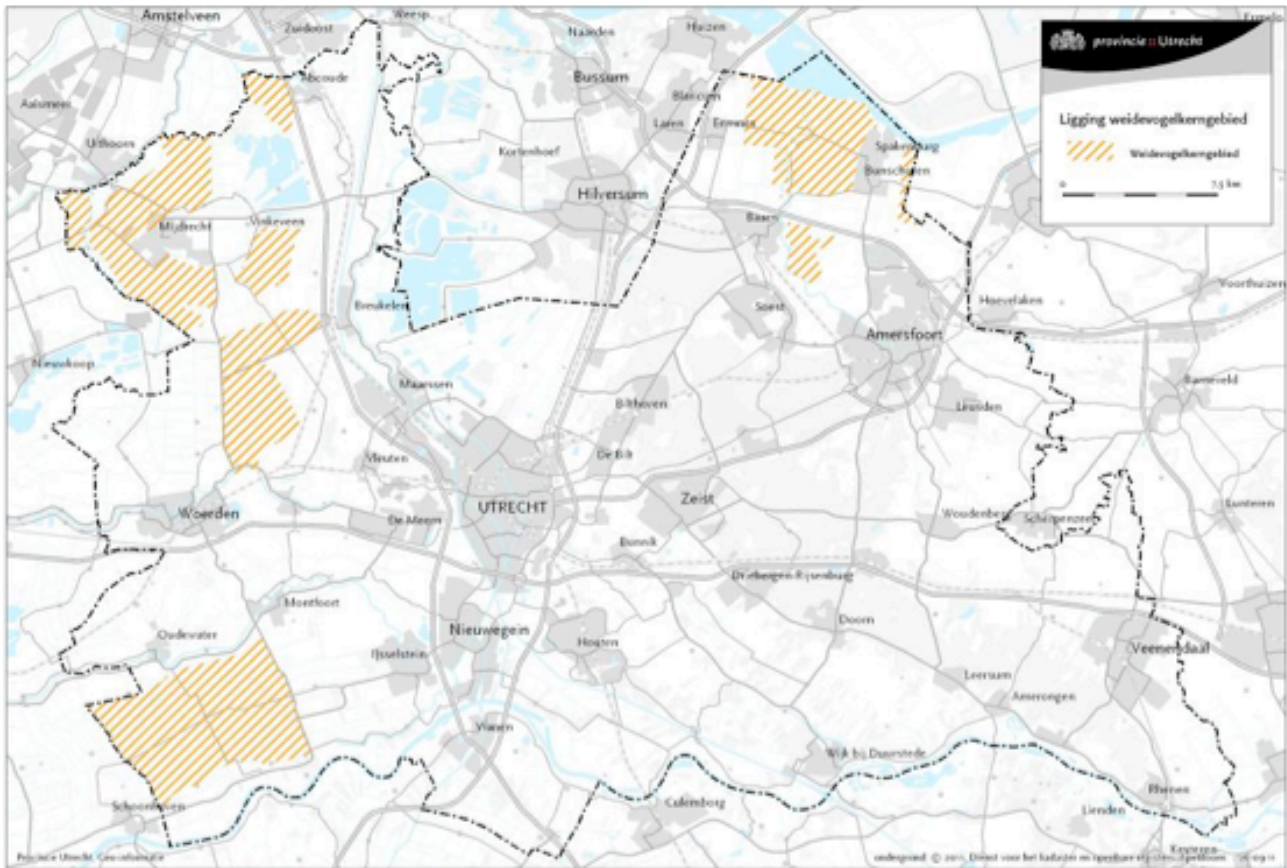
4.1 Doel nieuw weidevogelbeleid

Doel is duurzaam behoud van de prioritaire weidevogels in de provincie Utrecht. Hiervoor wijzen we kerngebieden aan, waar op dit moment 75% van de Utrechtse weidevogels broeden. Het aantal weidevogels kan dus iets afnemen, maar duurzaam beleid wordt mogelijk geacht. Hiervoor zet de provincie het beschikbaar budget in op die gebieden die het meest efficiënt en kosteneffectief bijdragen aan de doelstelling. Zoals in het vorige hoofdstuk is geconcludeerd, zijn dit de gebieden waar de dichtheid aan weidevogels hoog is. Dit betreft door TBO's beheerde reservaten, waar de inrichting en het beheer op weidevogels is afgestemd. Daarnaast zijn in agrarisch gebied lokaal goede resultaten behaald met zogenaamd mozaïekbeheer. Dit beheer is vastgelegd in een gezamenlijk vastgesteld plan, waarbij verschillende beschermingsmaatregelen - zoals percelen met nestbescherming en kuikenland - in samenhang met elkaar, als een 'mozaïek', voorkomen. De provincie wil deze beide meest succesvolle vormen van weidevogelbeheer combineren door het weidevogelbeheer te concentreren. Dit betekent dat het behoud en beheer plaats zal vinden in gebieden waar succesvolle reservaten en agrarisch mozaïekbeheer voorkomt, dus gebieden met een hoge dichtheid aan weidevogels. In deze gebieden wordt het duurzaam behoud van weidevogels gerealiseerd. We noemen deze gebieden weidevogelkerngebieden.

Randvoorwaarden binnen deze gebieden

Aangezien in deze kerngebieden het duurzaam behoud moet worden gerealiseerd, moeten deze gebieden van voldoende kwaliteit zijn om de weidevogels te laten reproduceren en voldoende opgroei- en uitvliegmogelijkheden voor de jongen herbergen, ook op langere termijn. Kerngebieden voor weidevogels worden dan ook ondersteund met aanvullend beleid op het gebied van ruimtelijke ordening, landschap, landbouw en predatorenbeleid.

Aangetoond is dat in gebieden waar de inrichting en het beheer voldoen aan deze randvoorwaarden, het aantal weidevogels doorgaans toeneemt en zeker niet afneemt. Aangezien nu 75% van de prioritaire weidevogels in deze kerngebieden leven, wordt duurzaam behoud door dit beleid gerealiseerd.

Kaart 3 Ligging van de weidevogelgebieden

4.2 Ligging weidevogelkerngebieden

De huidige dichtheid aan broedende prioritaire weidevogels is leidend voor het aanwijzen van de weidevogelkerngebieden. Daarnaast is betrokkenheid en inzet van de partijen (natuur beherende organisaties, agrariërs, agrarische natuurverenigingen, gebiedscoördinatoren en vrijwilligers) van essentieel belang en dit kan, net als de abiotische omstandigheden, een rol spelen bij het toewijzen van kerngebieden.

Uitgangspunt voor de totale begrenzing van de weidevogelkerngebieden is dat ze ten minste 75 % van de huidige aantallen prioritaire weidevogels bevatten.

Hier zal het behoud van een aantal zeer kritische weidevogelsoorten (zoals watersnip, zomertaling en kemphaan) uitsluitend in de reservaten plaatsvinden. In andere delen van deze kerngebieden wordt agrarisch gebruik gecombineerd met agrarisch natuurbeheer, zodat populaties van soorten als grutto en tureluur voldoende groot zijn. De ligging van de weidevogelkerngebieden is op kaart 3 aangegeven.

De kern van het nieuwe weidevogelbeleid is dat de beperkte middelen uitsluitend worden gericht op de kerngebieden. Dit betekent dat alleen percelen binnen de weidevogelkerngebieden in het Natuurbeheerplan van 2015 zullen worden opengesteld voor collectief weidevogelbeheer binnen het SNL (zowel natuur als agrarisch). Het beschikbare budget wordt dus altijd binnen deze kerngebieden ingezet en de gebieden met de hoogste dichtheden krijgen prioriteit bij de verdeling van de financiële middelen.

In gebieden die niet als kerngebied worden aangemerkt, wordt geen weidevogelsubsidie meer gegeven en geen weidevogelpakketten meer opengesteld. Soms kunnen hier andere pakketten ingezet worden of kan vrijwillige bescherming uitkomst bieden.

4.3. Inrichting weidevogelkerngebieden

In een weidevogelkerngebied zijn reservaten, met optimaal weidevogelbeheer geflankeerd door agrarisch gebied, met een belangrijk accent op agrarisch natuurbeheer. Een goed voorbeeld van zo'n kerngebied is Eemland, waar zowel in het reservaat als in het agrarisch gebied hoge dichtheden aan weidevogels broeden.

Reservaten

In het reservaat liggen half natuurlijke graslanden die zeer kruidenrijk zijn (zeggenvegetaties, schrale graslanden, blauwgraslanden), met een grote oppervlakte aan plas-dras dat tot laat in het seizoen (juni) is geïnundeerd. Hier wordt onder andere leefgebied voor de meest kritische weidevogels als kemphaan, watersnip en zomertaling gerealiseerd. Daarnaast broeden hier karakteristieke weidevogels - zoals grutto en tureluur - in hoge dichtheden (minimaal 100 paar prioritaire weidevogel per 100 ha). Verder kunnen nog andere doelstellingen bij het beheer van deze gebieden worden meegenomen, zoals het behoud van bepaalde soorten amfibieën, dagvlinders of libellen. Voorbeelden van zulke reservaten zijn in de huidige situatie het reservaat Noordpolder te Veld en Maatpolder (bij Eemnes) en het reservaat Demmerik-Donkereind (bij Vinkeveen). In een weidevogelreservaat is van belang:

- hoge waterpeilen (voorjaarswaterstanden van 0 - 20 cm beneden maaiveld) en een wezenlijk aandeel plas-dras (ten minste 20 tot 30%), met delen die tot in mei-juni plas-dras staan;
- grote oppervlakten met laat maaibeheer en voldoende schrale, vochtige kruidenrijke graslanden;
- de bemesting is aangepast aan de schrale vegetatietypen;
- vanaf mei kunnen de graslanden extensieve beweiding hebben;
- het beheer is afgestemd op weidevogels, inclusief de zeer kritische soorten;
- het is een open gebied (vrijwel geen bosschages, zo min mogelijk bebouwing);
- er heerst rust en stilte gedurende het broedseizoen (1 maart - 15 juli);
- predatie wordt beperkt door preventieve maatregelen en populatiebeheer op basis van het faunabeheerplan.

Ook in de huidige situatie zijn deze gebieden al als natuureservaat in beheer. In de toekomst is het ook mogelijk dat reservaten beheerd worden door particulieren.

Scholekster

Agrarische gebieden

Doorgaans zal een groter oppervlak van een weidevogelkerngebied uit agrarisch gebied bestaan. Prioritaire weidevogels als grutto en tureluur kunnen er broeden en er worden in het agrarisch natuurbeheer beheertypen ingezet, waarin verweving met agrarisch gebruik mogelijk is. Het weidevogelbeheer in het agrarisch gebied:

- is geregeld in een collectief beheerplan, waardoor nestbescherming en opgroeigebied voor de kuikens gegarandeerd is. Van essentieel belang is een goede samenwerking tussen reservaatbeheerder en agrariërs en tussen agrariërs onderling.
- bij voorkeur grenzend aan de reservaatgebieden, waardoor een geïntegreerd beleid mogelijk wordt (ten aanzien van openheid, beheermaatregelen, infrastructuur, predatorenbeheer).
- heeft een mozaïekbeheer met een hoge kwaliteit (minimaal 1,4 hectare kuikenland per gruttopaar). Daarom moeten zoveel mogelijk verschillende SNL-pakketten worden ingezet, zodat succes op voortplanting is gegarandeerd.

Het agrarisch gebied van een weidevogelkerngebied krijgt een belangrijke functie voor soorten als grutto, tureluur en slobend. De soorten hebben hier vrij hoge dichtheden: minimaal 10 broedparen grutto per 100 ha en minimaal 20 broedparen prioritaire weidevogelsoorten per 100 ha. Ook is hier sprake van voldoende reproductie (één jong per jaar). Voorbeelden hiervan liggen in de Maat- Noordpolder van ANV Eemland en Demmerik-Donkereind van ANV Utrechtse Venen.

4.4. Relatie met decentralisatieakkoord

In september 2011 is een onderhandelingsakkoord bereikt tussen Rijk en provincies over de decentralisatie van het natuurbeleid. Uiterlijk 24 december 2011 zullen alle Provinciale Staten en de Tweede Kamer gevraagd worden in te stemmen met dit akkoord. Volgens dit akkoord wordt het beheer van de EHS aan de provincies gedecentraliseerd. Het beheer van de reservaten zal onderdeel uitmaken van deze decentralisatie, al zullen hiervoor minder middelen beschikbaar zijn dan op dit moment.

In het onderhandelingsakkoord is afgesproken dat het agrarisch natuurbeheer buiten de EHS zal worden uitgewerkt als onderdeel van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB). Dit kan betekenen dat de provincie niet over het agrarisch natuurbeheer buiten de EHS beslist. Hoe dit precies ingevuld gaat worden is nog onduidelijk, maar wel is afgesproken dat hierbij aandacht wordt gegeven aan de collectieve benadering. Aangezien de weidevogelvisie ook uitgaat van deze collectieve benadering sluit deze vooralsnog aan bij het onderhandelingsakkoord. Binnen de ruimte die het nieuwe agrarisch natuurbeheer zal bieden, kunnen wij op basis van deze weidevogelvisie keuzes maken voor locaties en vormen van subsidiëring. Hierom verwachten we dat deze visie niet strijdig is met het decentralisatieakkoord en gezien kan worden als een advies aan het Rijk.

Zomertaling

5 Uitvoering weidevogelvisie

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft hoe de provincie Utrecht het beleid van weidevogelkerngebieden wil realiseren. Binnen het tijdpad 2011-2022 worden twee perioden onderscheiden: 1. de overgangperiode (2012-2015), waarbij aansluiting plaatsvindt op het huidige beleid en 2. de langere termijn (2016-2022), waarbij het beleid conform de in deze visie geformuleerde uitgangspunten wordt uitgevoerd. Er is voor gekozen om de grens bij 2015 te leggen, omdat dan vrijwel alle huidige subsidieovereenkomsten voor het weidevogelbeheer aflopen. Bovendien wordt in 2015 een nieuw Natuurbeheerplan opgesteld.

In het Natuurbeheerplan 2015 gaat de provincie de definitieve begrenzing van de weidevogelkerngebieden vastleggen en de percelen waar het beheer moet plaatsvinden aanwijzen, na overleg met direct betrokkenen. Dit is bepalend voor het beleid tussen 2016 en 2022. Het budget dat beschikbaar is, zal vanaf dat moment alleen nog ingezet worden in de begrensde gebieden.

5.2 Weidevogelbeleid overgangperiode

In 2010 zijn zeven collectieve weidevogelbeheerplannen ingediend. De provincie heeft deze getoetst op de weidevogelcriteria die genoemd staan in het Natuurbeheerplan 2010.

In de afgelopen jaren lag de prioriteit van de gebiedscoördinatoren bij het tot stand brengen van het beheerplan, het introduceren van de nieuwe subsidieregeling bij de deelnemers en het verkrijgen van draagvlak. Om deze reden wordt in diverse plannen nog niet aan alle weidevogelcriteria voldaan. Vanaf 2012 zal de provincie hierop kritischer toetsen en sturen. Voor elk (deelgebied binnen het) plan is op basis van de weidevogeltelling in 2009 bepaald wat het aantal aanwezige broedparen grutto en kritische weidevogels is, waarmee ook het minimaal oppervlak aan kuikenland is vastgelegd. Vanaf 2012 worden door de provincie alleen die collectieve weidevogelbeheerplannen goedgekeurd die aan deze oppervlakten voldoen. Daarbij vragen we van de coördinatoren om in het bijzonder in de voorgenomen kerngebieden het mozaïek te optimaliseren. In de periode van 2012 tot en met 2015 heeft de provincie de intentie om de afspraken in de lopende contracten (mits er voldoende budget beschikbaar blijft) na te komen en zal het beleid al voorsorteren op het kerngebiedenbeleid. Via de jaarlijkse actualisering van de collectieve beheerplannen wordt binnen de huidige beheerperiode al in de richting van de kerngebiedenbeleid gestuurd.

Daarnaast is een regionaal maatwerkpakket voor ‘weidevogelbeheer met hoge dichtheden’ in voorbereiding, gebaseerd op een pilot in Eemland. Dit betreft een aanvullend pakket, gefinancierd door de provincie, dat aansluit bij deze visie om het behoud van weidevogels te realiseren in gebieden met hoge dichtheden. Deze hoge dichtheid aan weidevogels komt voor in bepaalde delen van de Maatpolder in Eemland en nabij Demmerik in de Utrechtse Venen.

5.3 Weidevogelbeleid na 2015

Hoe de provincie invulling wil geven aan de weidevogelkerngebieden is in het vorige hoofdstuk toegelicht. In deze paragraaf wordt aangegeven welke gevolgen dit heeft voor het ruimtelijk beleid, provinciegrens overschrijdend beleid, het predatorenbeleid en de monitoring van weidevogels.

Ruimtelijk beleid

In het voorontwerp van de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2025 (PRS) streeft de provincie naar zo veel mogelijk integraal vormgegeven ruimtelijk beleid. Dit sluit aan op de uitkomsten van de interviews voor deze visie, waarin partijen naar voren brachten dat zij een integraal beleid als noodzakelijk zien voor het duurzaam voortbestaan van weidevogels. In de kerngebieden krijgt het weidevogelbeleid integraal gestalte. In de PRS wordt speciale aandacht gegeven aan de weidevogelkerngebieden. Zowel de weidevogels, als het karakteristieke cultuurlandschap waarin ze verblijven, worden belangrijk gevonden. Daarom worden deze landschappen, via het in de ruimtelijke verordening opnemen van de kernkwaliteiten van de landschappen, beschermd tegen inbreuken op de openheid en verkavelingsstructuur. In het vooroverleg met de gemeenten vraagt de provincie bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen om aandacht voor de leefgebieden van de weidevogels.

Predatoren- en ganzenbeheer

Binnen de kerngebieden wordt het predatorenbeleid en ganzenbeheer geoptimaliseerd vanuit weidevogelop-tiek. Dit betekent dat de uitgangspunten voor hoge dichtheden weidevogels en een hoge reproductie als toets zullen worden gehanteerd. Dit beheer wordt vastgelegd in het Faunabeheerplan, in samenwerking met de faunabeheereenheid en is overeenkomstig het huidige beleid.

Provinciegrens overschrijdend beleid

Op een aantal plaatsen grenzen kerngebieden aan andere provincies. Dit speelt in Eemland, het Westelijk veenweidegebied en de Lopikerwaard. Voor kerngebieden die aansluiten op andere provincies zal grensoverschrijdend beleid via het interprovinciaal overleg aan de orde worden gesteld. Tevens zal ons beleid aan betrokken gemeenten worden gecommuniceerd.

Monitoring

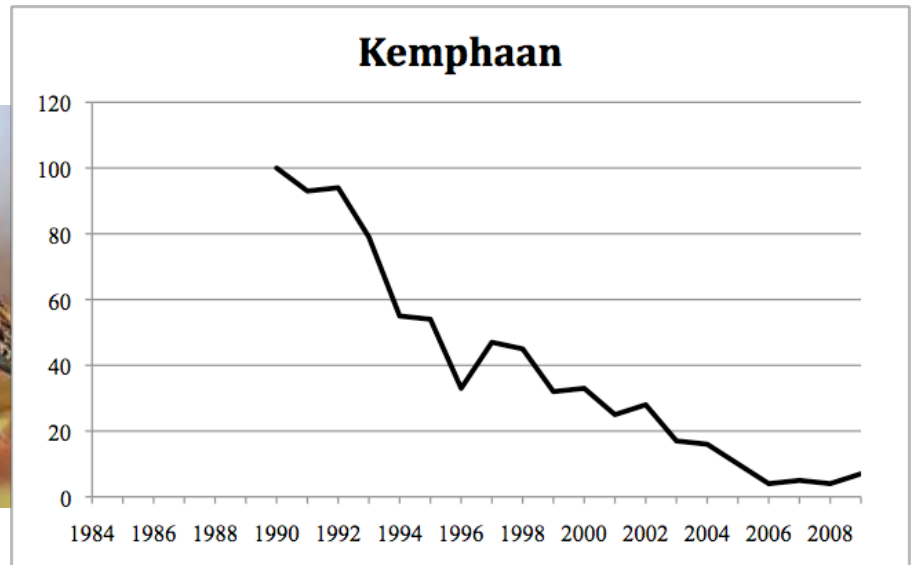
De Provincie Utrecht monitort jaarlijks 1/10 deel van haar grondgebied op flora en fauna. Hierbij worden broedvogels niet meegenomen. Voor de weidevogelstand maakt de provincie tot op heden gebruik van de gegevens die verzameld worden in het kader van de monitoring van (agrarisch) natuurbeheer binnen het SNL (voorheen SAN).

In het kader van de SNL wordt op dit moment nog bekeken wat de meest efficiënte en effectieve methode is om het voorkomen van deze vogels te volgen. Afhankelijk van de uitkomsten daarvan besluit de provincie hoe ze de weidevogels wil gaan monitoren.

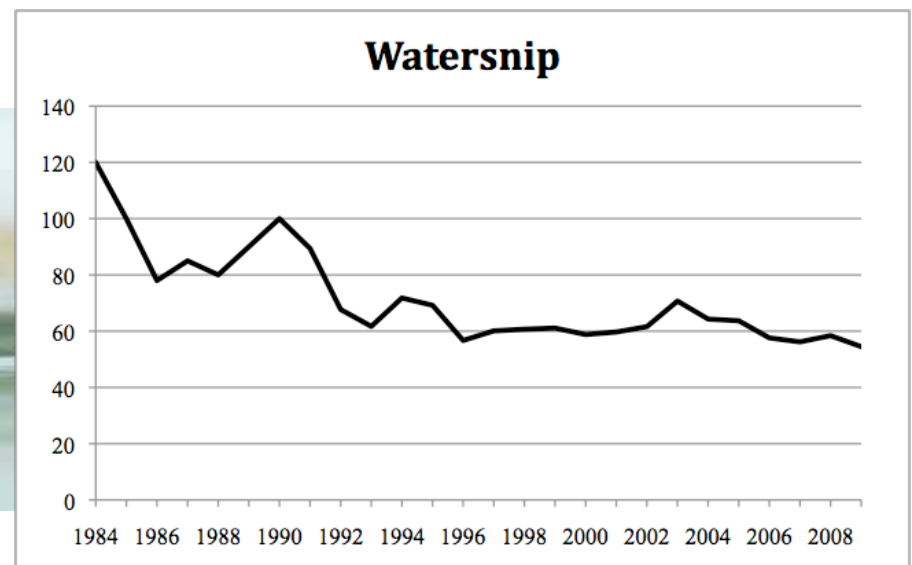
Bijlage 1. Nationale trend prioritaire weidevogels

Indexen broedvogels (bron: Netwerk Ecologische Monitoring, SOVON Vogelonderzoek Nederland & CBS, www.sovon.nl).

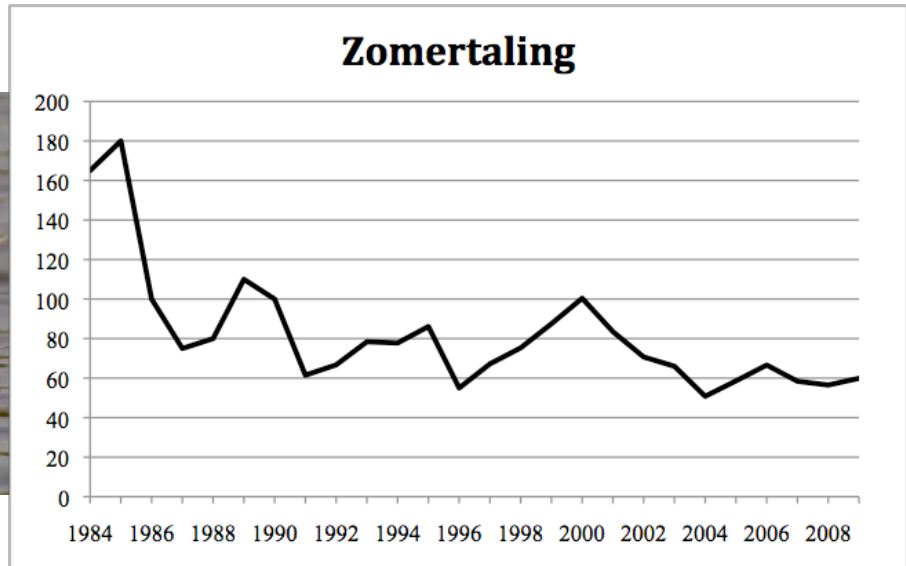
Kemphaan

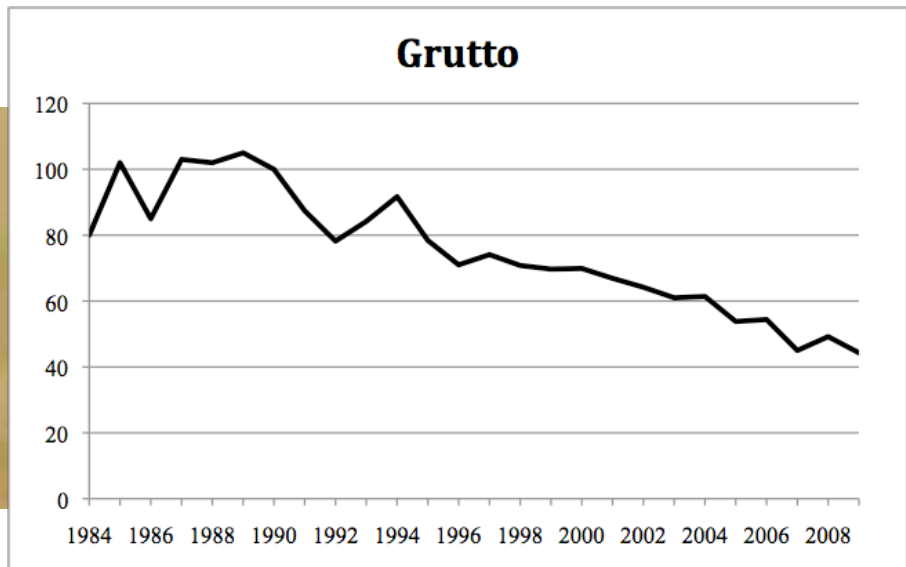
Watersnip

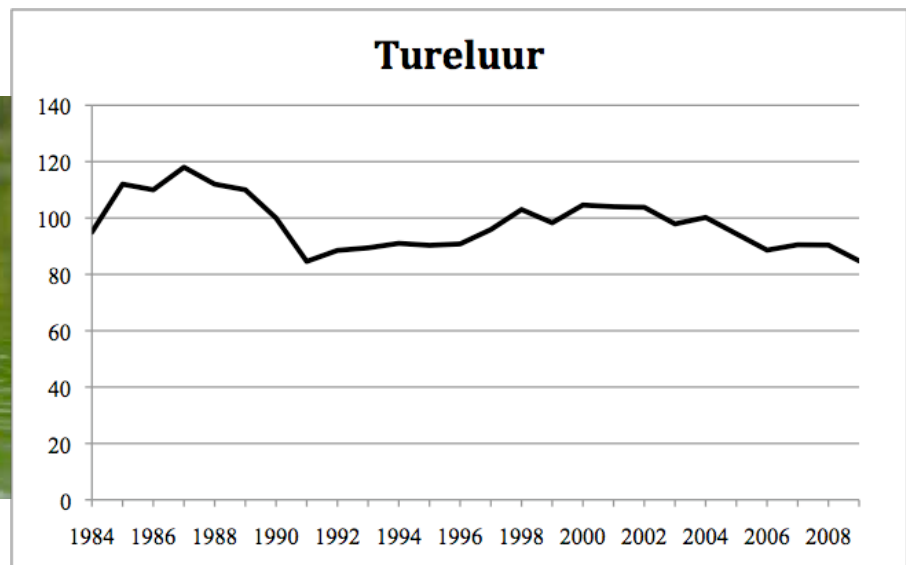
Zomertaling

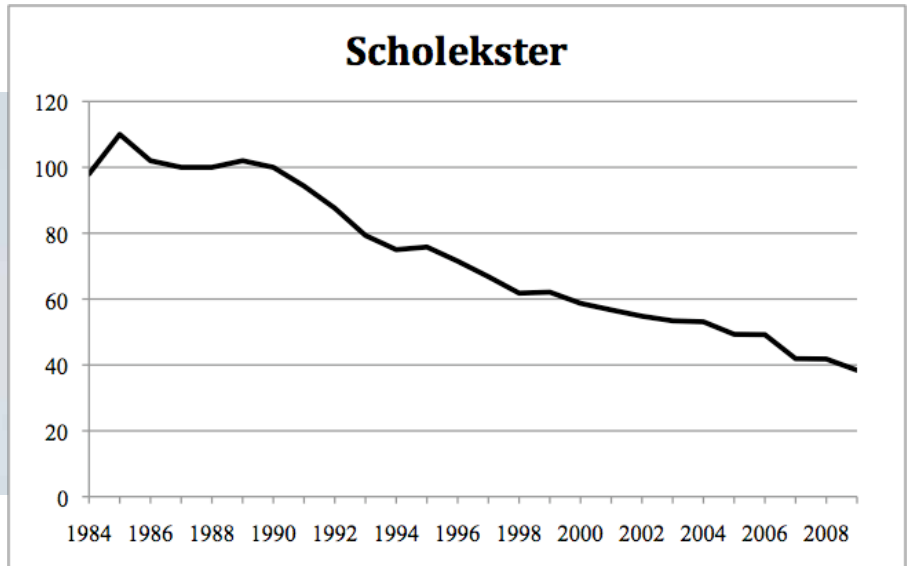
Grutto

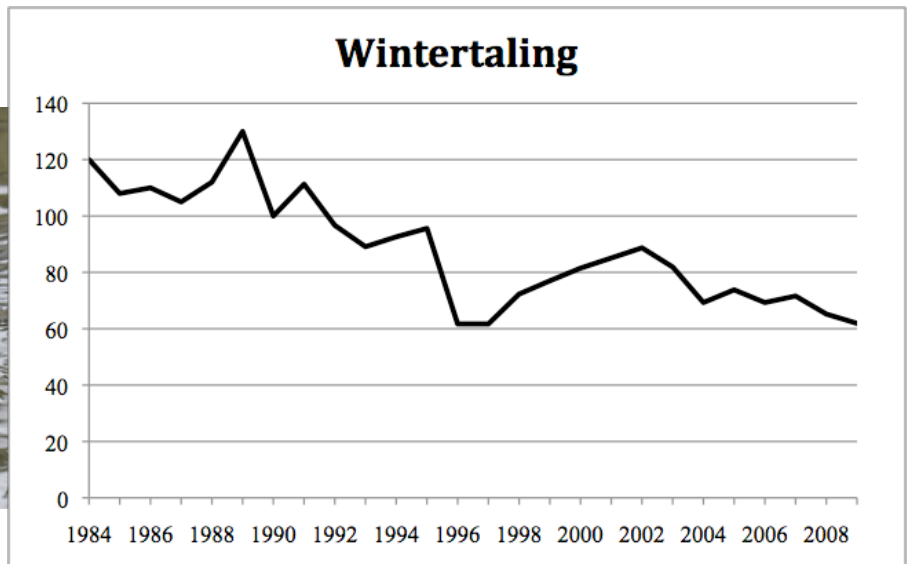
Tureluur

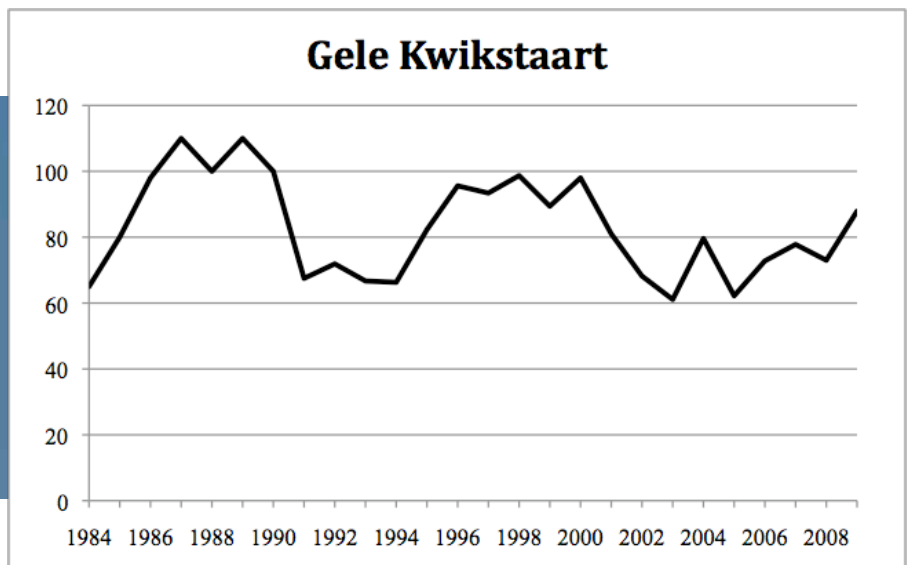
Scholekster

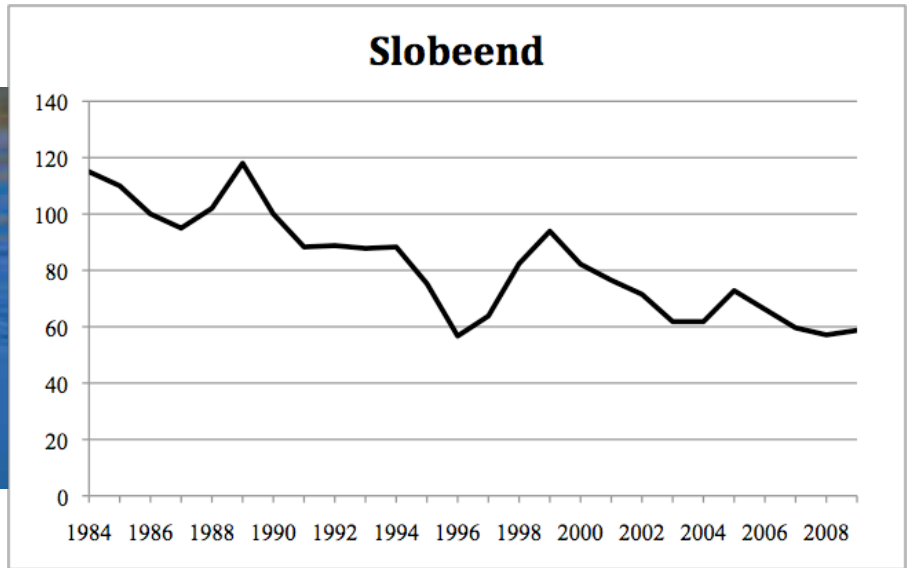
Wintertaling

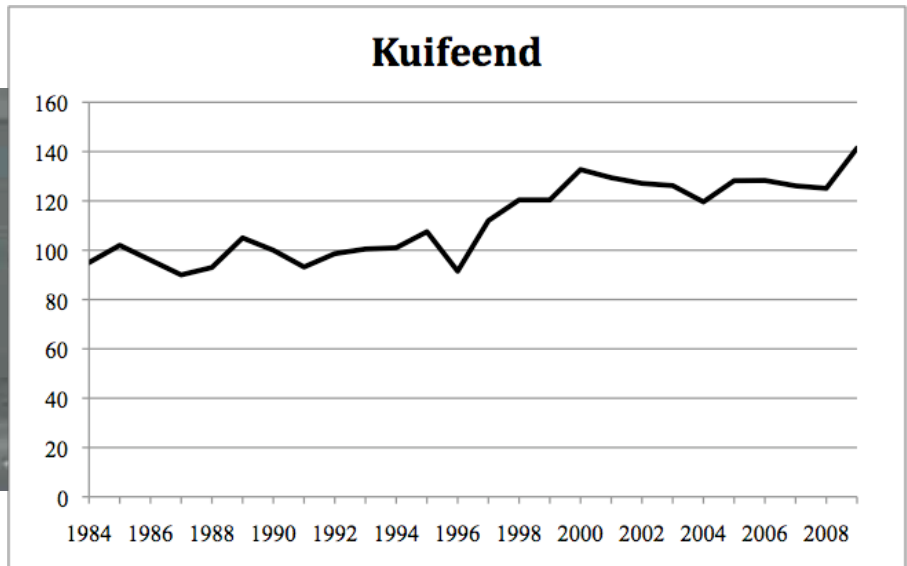
Gele Kwikstaart

Slobeend

Kuifeend

Provincie Utrecht, januari 2012

Postbus 80300

3508 TH Utrecht

T 030-2589111

www.provincie-utrecht.nl

© Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden
verveelvuldigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

[MMC - 14903]